

De verzetsgroepen "G.L." en "O.F." (afd. Geraardsbergen) als een schip op drift sinds de Bevrijding in september 1944

Marc VAN TRIMPONT

In vorige bijdragen ⁽¹⁾ besteedden we aandacht aan zowat de meeste facetten van wat we de "ongeluksjaren" hebben genoemd en meer in het bijzonder aan wat zich in Geraardsbergen heeft afgespeeld in de jaren 1940-1945 zowel tijdens als na de Duitse bezetting. De vlekkeloze bevrijdingsroes was echter van bijzonder korte duur. De herwonnen vrijheid maakte bliksemsnel plaats voor toestanden van willekeur en wetteloosheid die Vlaanderen en ook de streek in en om Geraardsbergen een tijd lang in hun greep hielden.

Geraardsbergen, 4 september 1944
Naar de Britse radio BBC in het programma "Vrij België" aankondigde, werden Lessen en Geraardsbergen gisteren bevrijd door hun eigen verzetsstrijders. Dit wapenfeit werd opgeëist door de verzetsgroep G.L. (Geheim Leger). Sommige Geraardsbergenaars nemen dit echter niet au sérieux want, zeggen ze, de Duitsers zijn vanzelf weggegaan. Volgens onze zegsman, begonnen ze al van eind augustus aanstalten te maken om te vertrekken. En het was tijdens de nacht van 2 op 3 september dat de achterhoede van het Duitse garnizoen het hazenpad koos.

Bij het eerste hanengekraai in de ochtend van 3 september was Geraardsbergen vrij van Duitsers. In de loop van de voormiddag kwamen enkele Britse motorrijders de Markt opgereden en begaven zich naar het stadhuis waar ze, naar verluidt, uitbundig werden begroet door de vooroorlogse burgemeester Guillaume de Nauw die inmiddels en zonder

verwilt zijn ambt weer had opgenomen. Het waren verkenners en hoewel ze niet lang gebleven zijn, was dit voorval toch zeer betekenisvol.

Zo had een waarheidsgetrouw ⁽²⁾ persbericht er kunnen uitzien.

Na de Bevrijding traden in Geraardsbergen twee verzetsgroepen op de voorgrond, het Geheim Leger (G.L.), in het Frans Armée Secrète (A.S.) en het Onafhankelijkheidsfront (O.F.), in het Frans Front de l'Indépendance (F.I.).

Op nationaal vlak verwierf vooral het O.F. een zeer slechte reputatie. Deze verzetsgroep werd officieel opgericht op 15 maart 1941 en werd geleid door Fernand Demany ⁽³⁾. Maar hoe komt het dat die zo een bijzonder negatief imago kreeg? En waar halen we de feitelijke gegevens vandaan om dit toch vernietigend oordeel te staven?

Het is een gekend gegeven dat de

Belgische Staatsveiligheid noemenswaardige toestanden en gebeurtenissen nauwgezet op de voet volgt en alles discreet doch zorgvuldig notuleert. Dit gold evenzeer voor wat zich voordeed na de bezetting en deze taak werd toevertrouwd aan kapitein-commandant François-Louis Ganshof ⁽⁴⁾ die zich, nauwelijks 5 dagen na de bevrijding van Brussel, al aan het werk zette.

Van 9 september tot 8 december 1944 verplaatste Ganshof zich over het hele land en pende over elk bezoek een omstandig verslag neer. In deze geheime rapporten voor de overheid, werd een zeer negatief beeld opgehangen van de verzetsgroepen. Een paar witte raven zoals het Geheim Leger en de Groep G maken daar de uitzondering op. Het is de tijd van onmacht van de Belgische regering, de tijd van wetteloosheid en willekeur in het bevrijde België.

⁽¹⁾ M. VAN TRIMPONT, *Losse terugblikken op Geraardsbergen tijdens de ongeluksjaren 1940-1945. Een bijdrage tot de geschiedenis van Geraardsbergen in de 2de Wereldoorlog*, in *Gerardimontium*, extra editie 3 september 2004.

M. VAN TRIMPONT, *Nog over Geraardsbergen tijdens en na de Duitse Bezetting in de jaren 1940-1944*, in *Gerardimontium*, 2013, nr. 249, p. 23-32.

⁽²⁾ M. VAN TRIMPONT, *Losse terugblikken...*, op. cit., p. 49. M. VAN TRIMPONT, *Nog over Geraardsbergen tijdens en na de Duitse Bezetting...*, op. cit., p. 29.

⁽³⁾ Fernand Demany (1904-1977) werd na de Duitse bezetting, in 1944, minister zonder portefeuille en vervolgens (1946-1950) communistisch volksvertegenwoordiger. Hij was ook journalist bij de communistische krant *Le Drapeau Rouge*.

⁽⁴⁾ Kapitein-commandant François-Louis Ganshof (1895-1980) was professor geschiedenis (mediëvist en rechtshistoricus) aan de U Gent. Het was zijn broer Walter Ganshof van der Meersch (1900-1993), de Hoog Commissaris van de Belgische Veiligheid die, pas terug uit Londen, op hem een beroep deed om de gang van zaken op te volgen m.b.t. de openbare orde in het pas bevrijde België en er verslag over uit te brengen voor de Staatsveiligheid.

Na het overlijden van Ganshof werden zijn originele kladnotities gedeponeerd bij het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog (thans CEGESOMA) te Brussel onder referentie PG14. In 1994 werden deze in het Frans gestelde geschriften, plus een Nederlandse vertaling gepubliceerd⁽⁵⁾. Ze deden het licht schijnen op wat zich werkelijk heeft voorgedaan de eerste 3 maanden volgend op de Bevrijding.

"Let them go home and be good citizens"

De Staatsveiligheid moest met lede ogen toezien hoe vooral het O.F. zich bezondigde aan talloze buitensporigheden zoals willekeurige en ongerechtvaardigde aanhoudingen, wangedrag in de interneringskampen waarvan dan vooral vrouwen het slachtoffer waren, een gebrek aan respect voor de democratische regels, het organiseren van een "volksgerecht", het opeisen van levensmiddelen voor eigen consumptie of voor eigen profijt, het blijven ronsselen van manschappen zelfs nadat de vijand het land uit was, enzovoort. Het O.F. eiste bovendien zeggenschap in 's lands bestuur. Het O.F. had niet het monopolie van wangedrag. Onder meer ook de O.M.B.R. (Organisation Militaire Belge de Résistance) viel uit de toon door haar handelwijze waarbij een bedenkelijke vorm van vindingrijkheid soms niet ontbrak. Zo hadden leden van de Gentse afdeling van deze verzetsgroep een gevangene die poogde te ontvluchten bij de kraag weten te vatten. Bij wijze van

strafmaatregel werd hij opgesloten in een hondenhok en "hij moet nu blaffen telkens iemand op de binnenkoer komt", aldus het verdict. In zijn *Note complémentaire sur les mouvements de résistance en Flandre Orientale*, van 9 november 1944, haalt Ganshof dit voorval aan ter illustratie van de methodes die door de O.M.B.R. werden aangewend⁽⁶⁾.

Enkele dagen na de Bevrijding, op 10 september, werd te Brussel de geallieerde zending voor Burgerlijke Zaken (*Civil Affairs*) geïnstalleerd met aan het hoofd de Britse generaal-majoor George Erskine (1899-1965). Amper 5 dagen nadien achtte hij het nodig het *War Office* (Ministerie van Oorlog) in Londen te alarmeren. Hij gaf uiting aan zijn bezorgdheid over gewapende bendes die de openbare orde verstoorde. De dienst *Civil Affairs* was ook regionaal georganiseerd. De officier verantwoordelijk voor de provincie Oost-Vlaanderen was luitenant-kolonel Sheppard, een gematigd en wijs man die ook aandacht wist op te brengen voor de mensenrechten. Voor hem is het zeer snel duidelijk, de verzetsgroepen zijn een gevaar voor de openbare orde. Ze moeten dringend ontwapend worden, zegt hij tegen kapitein Ganshof op 19 september eraan toevoegend "let them go home and be good citizens" (ze moeten naar huis en zich gedragen als fatsoenlijke burgers). Hij stuurde hierover "very sharp reports" naar zijn overste, generaal Erskine. De houding van de verzetsgroepen werd in zo een erge mate als een probleem ervaren dat generaal Eisenhouwer, de geallieerde opperbevelhebber, in hoogsteigen persoon

zich genoodzaakt zag de ontwapening van alle verzetsgroeperingen in België te bevelen. Hij deed dit op 2 oktober via een dagorder, onder het voorwendsel dat hij hun wapens dringend nodig had voor andere doeleinden en na eerst de verzetsdaeden ten tijde van de bezettingsjaren te hebben geprezen. Voor het Geheim Leger vormde dit geen enkel probleem; generaal Pire beval zijn manschappen onmiddellijk in te binden. Maar voor het Onafhankelijkheidsfront was dit onverteerbaar en het werd als een kaakslag ervaren. Eisenhower had echter in niet mis te verstane bewoordingen laten horen dat hij desnoods zijn troepen zou hebben ingezet om zijn bevel tot ontwapening kracht van uitvoering te geven. Gelukkig is het niet zo ver moeten komen want op 13 november 1944 vaardigde de regering een Ministerieel Besluit uit met het bevel aan de leden van het Verzet de wapens in te leveren. Namens het geallieerde opperbevel zegde generaal Erskine de Belgische regering dadelijk zijn steun toe om, indien nodig, assistentie te verlenen bij de ordehandhaving en de ontwapening daadwerkelijk af te dwingen. In Geraardsbergen verliep de inlevering van de wapens op een bevredigende manier.⁽⁷⁾

Geraardsbergse afdeling van het "G.L." en "O.F." als een schip op drift...

De dag van de Bevrijding telde het O.F. 52 manschappen in zijn rangen, het G.L. 51. En op dat moment was Frans Wellens de lokale verantwoordelijke van de Staatsveiligheid, een naam die waarschijnlijk wel ver-

⁽⁵⁾ W. PAUWELS, *De Bevrijdingsdagen van 1944. Honderd dagen tussen anarchie en burgeroorlog. De geheime rapporten van F.L. Ganshof voor de Belgische Staatsveiligheid*, Antwerpen, 1994. Het boek bestaat uit 2 delen. In het eerste deel (blz. 14-54) wordt de toestand en de gang van zaken geschetst de drie maanden na de Bevrijding en dit aan de hand van de inspectieverslagen van kapitein Ganshof. In het tweede deel (blz. 55-291) vindt men de weergave van deze verslagen plus een Nederlandse vertaling.

⁽⁶⁾ W. PAUWELS, op. cit., p. 34, 52.

⁽⁷⁾ W. PAUWELS, op. cit., p. 14 e.v., *De toestand na de bevrijding aan de hand van de inspectieverslagen van kapitein Ganshof*. F. SEBBERECHTS, *Ieder zijn zwarte. Verzet, collaboratie en repressie*, Leuven, 1994, p. 74 die refereert naar W. MEYERS, *Hoe België Wereldoorlog II overleefde!*, Brussel, 1975, p. 324-325.

ARAB, Toegang F1586: inventaris *Haut Commissariat à la Sûreté de l'Etat durant sa présence à Londres*, nr. 1041, mapje "Grammont" met enkele niet geïnventariseerde stukken waaronder brief nr. 81 van 30 november 1944, getekend Marcel Dierickx, commissaris van de Veiligheid van de Staat, over de inlevering van wapens in Geraardsbergen.

trouwd in de oren zal klinken van al wie die periode heeft beleefd.

Indien nationaal gezien het O.F. een zeer slecht, maar het G.L. een zeer goed imago had bij de Staatsveiligheid, dan lag dit, zoals eerder al gemeld⁽⁸⁾, voor de Geraardsbergse situatie toch helemaal anders. In Geraardsbergen scoorde het G.L. zeer slecht en het O.F. veeleer goed. Toeval of niet, maar het waren precies deze twee verzetsgroeperingen die het er onmiddellijk na de Bevrijding voor het zeggen kregen.

Het G.L. stuurloos

In het Algemeen Rijksarchief te Brussel troffen we een afschrift van een brief aan de dato 26 september 1944 uitgaande van majoor A. Vantomme, bevelhebber van het G.L. zone Aalst, gericht tot zijn overste. In deze brief, met als bijlage een doorslag van een niet gedateerd verslag door inspecteur Wellens, gaat het over de "Groupement de l'A.S. de

Grammont"⁽⁹⁾. De majoor had op 20 september van het hoofdkwartier van het G.L. bevel gekregen het geval Geraardsbergen even door te lichten. Zonder verder uitstel trok hij naar de Oudenbergstad. Inmiddels telde de organisatie al een effectief van 69 manschappen, wat dus een aangroei betekende met 35 % sinds de Bevrijding. Met andere woorden een kwart van het ledenbestand bestond uit "septembermannetjes". Uit het gesprek dat Vantomme voerde met de commandant van de rijkswacht concludeert hij dat de verantwoordelijke van het G.L., een gewezen legerofficier, dadelijk uit zijn functie diende te worden ontzet want deze man had te kampen met wat de majoor omschreef als "troubles mentaux". Bovendien had hij een goed gevuld en zwaar beladen strafregister. Hij kon worden vervangen door zijn adjunct, een zekere Armand van den Broule (Breule), volgens de majoor iemand op wie men kon rekenen: "considéré comme

un élément sur qui l'on peut compter".

"De burgemeester is gansch zijne macht ontnomen... De Politiecommissaris is van zijn bureel verjaagd".

Het verslag door Wellens gemaakt over het G.L./Geraardsbergen is noch min noch meer vernietigend. Deze groep was eigenlijk een onderafdeling van de A.S. uit Lessen en had zich helemaal de macht toegeëigend in Geraardsbergen. Het G.L. stelde zichzelf in de plaats van de gemeentelijke overheid, zelfs in die mate dat de burgemeester buiten spel was gezet: "De burgemeester onder andere is gansch zijne macht ontnomen", aldus Wellens. De leden van deze verzetsgroep deinsden er overigens niet voor terug om onder dreiging van wapengeweld onwettige aanhoudingen te verrichten. Steeds volgens Wellens, werden ze geleid door onbekwamen. Een van de verantwoordelijken "heeft nog in een krankzinnig gesticht verpleegd geweest en aldaar twee jaren verbleven". Het G.L. ging onverminderd door met het rekruteren van manschappen die meteen ook bewapend werden, wat volledig in strijd was met het door de nationale leiding gevoerde beleid. Het optreden van de leden van deze groep tegenover politieke gevangenen heeft ernstige incidenten tot gevolg gehad, aldus steeds het verslag waarin gewag wordt gemaakt van een protestactie door reserveofficieren en geneesheren tegen de gang van zaken. Gewapende G.L.-bendes trokken door het kanton Geraardsbergen en eisten levensmiddelen op zonder er kwitantie voor af te leveren enz. De rijkswacht stond machteloos want bezit geen wapens in tegenstelling tot deze bendes van het G.L.. Maar onder deze laatsten zijn er die zelfs niet eens weten hoe om te gaan met hun wapen. Niet te verwonderen, ze hadden geen legerdienst gedaan en bovendien waren

TRÈS SECRÈTE
ZONE III
secteur d'Alost

I annexe

Ce 26 septembre 1944

COPIÉ

Le Commandant du Secteur d'Alost
au Commandant de la Zone III

OBJET : GROUPEMENT DE L'A.S. DE GRAMMONT

En exécution de la note n° 125 du Cdt de l'A.S. Q.G. - 3e Pur. en date du 20/9/44 (votre apostille du 25/9/44) ci-jointe en retour, je me suis rendu à Grammont.

Il y existe, en effet, un groupement de l'A.S. dont l'effectif est de 69 membres. Ce groupement relève directement de l'E.M. C.T.16.30 de Lessines et reçoit ses ordres du Cdt de la Zone I A.40 (Cdt MERSBRUGGE - Lt. Luc. MARIJULE)

Aanhef afschrift brief van 26 september 1944 van majoor A. Vantomme van het G.L., sector Aalst, naar zijn overste, de bevelhebber G.L. zone III. (Bron: zie voetnoot 9)

⁽⁸⁾ M. VAN TRIMPONT, *Losse terugblikken...*, op. cit., p. 57.

⁽⁹⁾ ARAB (= Algemeen Rijksarchief/Brussel), Toegang F1586: inventaris *Haut Commissariat à la Sûreté de l'Etat durant sa présence à Londres*, nr. 1041, mapje "Grammont" met enkele niet geïnventariseerde stukken waaronder de brief en het verslag Wellens waarvan sprake.

⁽¹⁰⁾ Naar schatting, vandaag wellicht toch een 30.000 euro (?) waard, misschien wel meer.

ze maar pas in dienst gekomen en waren ze op geen enkel ogenblik lid geweest van de ondergrondse. In een post scriptum vervolledigt Wellens zijn rapport met de melding van 2 feiten die hem pas bereikten. Vooreerst het bericht dat (ook) de politiecommissaris buiten spel was gezet door mensen van het G.L.: "De politiecommissaris is van zijn bureel verjaagd". Vervolgens en als kers op de taart, het verhaal waarbij bekend werd gemaakt dat "op een politieke gevangene 100.000 frank⁽¹⁰⁾ in beslag genomen zijn". Deze belangrijke som geld hebben de manschappen zich toegeëigend en verdeeld onder elkaar, aldus steeds Wellens die overigens benadrukt "Het is onmogelijk al de feiten aan te halen welke zich dagelijks voordoen maar het ware wensschelijk en zelfs dringend noodig dat er maatregelen genomen worden voor de zekerheid der bevolking van Geeraardsbergen en omstreken aangezien de wettelijke overheden onmachtig zijn om aan dezen toestand van zaken te verhelpen".

Het O.F. op de weg van de wetteloosheid⁽¹¹⁾

De Geraardsbergse afdeling van het O.F. stond onder het bevel van Emile Baptist, gewezen adjudant bij de rijkswacht en gewezen officier van gerechtelijke politie. Tijdens de bezetting was hij actief bij de ondergrondse waar hij door het leven ging als "Commandant Dupuis"⁽¹²⁾. De bevelvoering van het O.F./Geraardsbergen ging door voor ernstig en betrouwbaar. Toch kon niet worden voorkomen dat nieuwe mensen de rangen vervoegden. Het ronselen van manschappen was nu eenmaal een onderdeel van het door het O.F. gevoerde beleid op nationaal vlak, wat onder meer een verruiming van

het werkterrein mogelijk moest maken. Dit resulteerde in de oprichting van onderafdelingen op meerdere plaatsen in het land. Ook Geraardsbergen creëerde de eerste dagen na de Bevrijding een onderafdeling met als werkgebied de streek Sint-Maria-Lierde, Sint-Maria-Oudenhove, Steenhuize-Wijnhuize en aanpalende gemeenten.

Pas opgericht of deze O.F. -onderafdeling laat van zich horen. Op 14 september trekt een groepje van zeven O.F'ers onder de leiding van een zekere LDB (wordt bij naam genoemd), naar de rijkswachtbrigade van Sint-Maria-Oudenhove en eist, onder doodsbedreigingen, de vrijlating nog diezelfde avond, van een zekere EVL (eveneens bij naam genoemd). Merkwaardig detail, deze EVL, een vriend van het O.F.-groepje, was in voorlopige hechtenis gehouden onder verdenking te hebben gecollaboreerd met de Duitsers. "Zulke praktijken (= doodsbedreiging aan het adres van rijkswachters) kunnen niet geduld worden en ik hoop dat gij onmiddellijk bevelen zult geven om uw onderdaan (= LDB) tot een beter besef van zijne plichten te brengen", aldus de procureur des Konings in zijn brief gericht tot de commandant van het O.F./Geraardsbergen.

"Een waar terrorisme uitgeoefend door het zoogezegde Onafhankelijkheidsfront. Persoonlijke wraak en andere doelen zijn bij hen hoofdzaak, vaderlandsliefde deklaam"

De zachte dwang van de procureur om te komen tot een normale gedragscode conform de regels van een rechtsstaat, blijkt een slag in het water te zijn geweest. Nauwelijks 14 dagen later krijgt deze hooggeplaatste gerechtsdienaar het onverwachte bezoek van de veldwachter

van Sint-Maria-Lierde die hem een "vertrouwelijke kennisgeving" overhandigt, een noodkreet van de burgemeester die verslag uitbrengt over "een waar terrorisme uitgeoefend door het zoogezegde Onafhankelijkheidsfront". Blijkbaar heeft deze geen hoge dunk van de O.F'ers, ook niet tijdens de Duitse bezetting, want hij omschrijft ze als "dieven, smokkelaars, brandstichters en moordenaars onder de bezetting".

Sommige burgemeesters durven het niet aan zich te verzetten tegen "die bende van een goede twintig à dertig bandieten, die hier het hooge woord voert", benadrukt de man. Zij en niemand anders hebben de ravitailering onder controle. Ze houden de bevolking onder de knoet, gewapend als ze zijn met mitrailletten, oorlogsgeweren en pistolen. De O.F.-onderafdeling, de burgemeester heeft het over "de bende", heeft haar vaste stek in het café *De Antiek* in Sint-Martens-Lierde. Vanuit deze uitvalbasis handelen ze naar goeddunken. Toevallige voorbijgangers dienen af te geven wat ze bij hebben zoals konijnen, pluimvee, eieren. De boeren, die vallen ze lastig met de eis spek en "smeersel" (= boter, smout) af te staan. Gratis natuurlijk. Kortom de situatie is er zorgwekkend in die mate dat de burgemeester "een schrikwekkend gevaar voor de zeer nabije toekomst" ziet. En indien deze lieden niet snel ontwapend worden dan "gaan er hier groote ongelukken gebeuren", concludeert een bezorgde en zich machteloos voelende burgervader.

Op 28 september trekt Hilaire Torrekens uit Appelterre naar Sint-Lievens-Esse om er een zakje perziken op te halen. Op de terugweg naar huis, beslist hij even goedgedag te gaan

(11) RAB (= Rijksarchief/Beveren), Toegang R133, nr. 91, verschillende mapjes met niet geïnventariseerde stukken waaronder dit over het O.F./Geraardsbergen. Het mapje bevat 5 brieven, namelijk 1) de brief (afschrift), ref. nr. 13.894 van 14 september 1944 van de procureur des Konings van Oudenaarde aan de commandant van het O.F. te Geraardsbergen; 2) brief dd. 28 september 1944 van de burgemeester van Sint-Maria-Lierde aan de procureur des Konings te Oudenaarde; 3) brief dd. 29 september 1944 van de burgemeester van Steenhuize-Wijnhuize aan de commandant van het O.F. te Geraardsbergen; 4) brief (afschrift), ref. nr. 16.517 van 19 oktober 1944 van de procureur des Konings te Oudenaarde aan de procureur-generaal te Gent; 5) brief van 23 oktober 1944 van JVDS uit Deftinge aan de procureur des Konings van Oudenaarde.

(12) Bron, zie voetnoot 9: verslag van inspecteur Wellens.

zeggen aan zijn tante, Julia Bogaert (echtgenote Paul Pessemier). Hij laat zijn fiets met de perziken voor de deur staan.

Omstreeks een uur of drie komt "een Witte Brigade" aangerezen, een groepje van 5 à 6 man onder het commando van de eerder al vernoemde LDB uit Sint-Maria- of Sint-Martens-Lierde. Ze laten hun oog vallen op het pak perziken,

zonder eigenlijk te weten wat er in zat. Naar buiten gekomen, vraagt Torrekens voorzichtig te zijn met het pakje omdat de perziken al goed rijp waren. Inmiddels had ook tante Julia het gezelschap verwoegd en al lachend zegt ze, bij wijze van boutade, dat het pakje eieren en boter bevatte. Daarop trekt LDB, die blijkbaar geen gevoel had voor een vleugje humor, zijn pistool en drukt

het tegen de borst van de vrouw. Hij heeft het over smokkelwaar en laat het huis van tante Julia doorzoeken en ondersteboven keren. In de kelder treffen ze een vleeskuip aan met wat gezouten varkensvlees erin. Wordt aangeslagen en meegenomen. Op zolder staat een hoeveelheid graan en bloem. Ondergaat hetzelfde lot, hoewel ook dit bezwaarlijk voor smokkelwaar kon doorgaan. Het ging hier nota bene om de bescheiden en gedeeltelijke opbrengst van een keuterbedrijfje van nog geen hectare groot. Overigens waren deze mensen van onberispelijk gedrag geweest tijdens de bezetting. Maar daarmee was de kous nog niet helemaal af. Een toevallige aanwezige, landbouwer Louis van Damme uit Ophasselt, wordt op 2 meter afstand onder schot gehouden en hij wordt bedreigd te zullen worden neergeschoten indien...

"Zulke handelwijze is onwaardig en kan niet geduld worden, aangezien ze de openbare veiligheid in gevaar brengt", aldus de burgemeester van Steenhuize-Wijnhuize in zijn brief van 29 september aan "den heer Battist, commandant der weerstandsbeveging O.F. te Geeraardsbergen".

JVDS, een verontwaardigde burger uit Deftinge laat van zich horen. Op 23 oktober schrijft hij een brief naar de procureur des Konings. Zijn geduld is op, na meer dan een maand hopen op enige verbetering van de toestand. "Ik moet u niet al de barbaarschheden en wreedheden van de eerste week beschrijven", schrijft hij, want dit beschouwt hij als een fataliteit zo onmiddellijk na de druk van vier jaren bezetting. Maar "nu alles normaal wordt en dit nu op 'n meer geraffineerde wijze blijft voortduren, kan het ons niet meer over het hart" en hij klaagt het wangedrag aan van het "zoogenaamde Onafhankelijkfront". Hij kapittelt meer in het bijzonder de persoonlijke wraaknemingen, bedreigingen en aanhoudingen op belachelijke en onrechtmatige gronden. Ook verwijst hij naar de talrijke misdrijven begaan door het O.F., misdrijven die uit angst verzwegen worden en dus verdoken blijven. Bij wijze van

Zulle Konink
Hoofd
Provincie OOST-VLAANDEREN
Arrondissement OUDENAARDE
Gemeente

Vertrouwelijke Kennisgeving

Sint-Maria-Lierde, den 28 - 9 - 1944

SINT-MARIA-LIERDE

Heer Brokman
Met dese neem ik de eerbedige vrijheid
U bed vertrouwelijk en te lichten over
den onnormale toestand die alhier en omleggende heerscht
Een waar terrorisme uitgeoefend door het regeerend
onafhankelijkheidsfront (communista t.t.t. dienen smokkelwars,
brandstichters en moordenaars onder de bezetting - Het is
een echt schrikbewind dat te her uitsofieren
Ik verziet er mij tegen met hand en tand - maar ik sta alleen
Deftinge - S' Martens Lierde - S' Maria - Oudenaarde - hebben alle
drie een heer onder burgemeester van het dorpel - die
dueren mich niet versetten 't gevolg is dat die benede van
een goet twintig in dertigste bandaten hier het heuge woord
van en raantilleening en onnovers onder dwang komt
naar willekeur Immer te zijn gepend met mitrailletten
mausergeweren en revolvers te dijnen het hoer verfel
de rijkswacht uit te dagen (geleend in S' Maria Oudenaarde)
Ik voornie hier een schrikwolkheid gevoren van de heer realige
toekomst en india dese lueen niet her voortstondig ont-
wapend worden gaan er hier zonder schalen groote
ongehukke geleuen. De bevolking wordt verbliffend een
mismos die
De benede heeft haer wotel in S' Martens Lierde in het
cups' (De Antiek) te smeeien en teeren door naar willekeur
Konijnen - hoenders - eieren - ables nemen te vande voorbijgaan
af - spek en smeesel eischen te bij de boeren op
"Wil zoo goad mijn - van ibwenwegen het woordige te

voorbeeld, het gebruik van wapens zonder dat daar enige reden toe is. Kortom, de streek leeft onder een echt schrikbewind, aldus de briefschrijver. Maar geen misverstanden, hoor! De man prijst het werk door het verzet gepresteerd tijdens de bezettingsjaren. Maar, zegt hij, vandaag blijken velen dit respect niet waardig te zijn want "*persoonlijke wraak en andere doelen zijn bij hen hoofdzak, vaderlandsliefde deknaam*".

De procureur des Konings luidt de alarmklok

In een brief "zeer dringend" maakt de procureur des Konings van Oudenaarde op 19 oktober 1944 voor de procureur-generaal te Gent, een stand van zaken op. Hij valt dadelijk met de deur in huis wanneer hij zegt dat de leden van de pas opgerichte onderafdeling van het O.F./Geraardsbergen de streek onveilig maken. Ze beperken er zich niet toe, op grote schaal wegcontroles te doen voor eigen rekening, maar ze gaan bij de landbouwers van wie ze onder dreigement van hun wapens, levensmiddelen opeisen. Ze schrokken er zelfs niet voor terug de commandant van de rijkswachtbrigade van Sint-Maria-Oudenhove en de leden van zijn gezin met de dood te bedreigen indien ene EVL (wordt bij naam genoemd) niet onmiddellijk werd vrijgelaten hoewel die gearresteerd was onder verdenking te hebben gecollaboreerd met de Duitsers. De bende, aldus de procureur, is een 25 à 27 man sterk van wie er een vijftal gevaarlijk worden geacht (ze worden bij naam genoemd). De groep staat onder het bevel van FD (een van de 5 gevaarlijken) uit Sint-Maria-Lierde en heeft zijn stek in café *De Antiek* in Sint-Martens-Lierde. Ze beschikken over mitrailletten, oorlogsgeweren enz.. Blijkbaar was de commandant van het O.F./Geraardsbergen er maar niet in geslaagd zijn gezag daadwerkelijk te doen gelden, als dus de procureur. Niemand zou het wagen een klacht neer te leggen tegen een van hen.

Begrijpelijk, onderstreept de procureur, wanneer men weet dat een van de 5 kopstukken (wordt bij naam genoemd) verdacht wordt, op 9 september 1943 een rijkswachter te hebben vermoord en een tweede (eveneens bij naam genoemd) verdacht wordt van de moord gepleegd de 10de september 1944 op een zekere Diependaele. Overigens durven de rijkswachters deze twee misdadigers niet te arresteren zolang de bende bewapend is. De procureur stelt voor de bende te ontwapenen met de hulp van een aanzienlijke politiemacht en vervolgens de twee moordenaars aan te houden. Hoe dit uiteindelijk afgelopen is, weten we niet. Wat er ook van zij, op 13 november 1944 was het eindelijk zover want, zoals elders in deze bijdrage gemeld, zag op die datum een Ministerieel Besluit het daglicht met het bevel aan de leden van de verzetsbewegingen hun wapens in te leveren.

Nabeschouwing

De geheime rapporten van Ganshof voor de Staatsveiligheid houden goed- noch afkeuring in van de activiteiten van het O.F. binst de oorlog. Vanzelfsprekend eigenlijk vermits zijn notities uitsluitend gaan over gebeurtenissen van na de bezetting, meer bepaald over een tijdspanne van 91 dagen te beginnen van de 5de dag na de Bevrijding van Brussel. De man in de straat had het uitsluitend over "Witte Brigade" ongeacht over welke verzetsgroep het ging en over "Zwarte Brigade" wanneer een of andere en om het even welke groepering uit het collaboratiegebeuren werd bedoeld.

Indien de bewering correct is volgens dewelke een vereniging of organisatie tot een zekere hoogte de afspiegeling is van de persoonlijkheid van wie er de leiding over heeft, dan was de Geraardsbergse afdeling van het G.L. respectievelijk O.F. er een sprekende illustratie van. Het imago van deze 2 verzetsgroepen ging immers tegen de algemene nationale trend in. En dit was hier duidelijk toe te schrij-

ven aan het management van elk van beide organisaties. Maar zelfs dan is afwijkend gedrag niet uit te sluiten zoals blijkt uit het verhaal van de O.F.-onderafdeling. Er is eigenlijk weinig archiefmateriaal te vinden over al wat zich heeft afgespeeld de maanden volgend op de Bevrijding. Normaliter had men zich bij wijze van spreken mogen verwachten aan karrevrachten processen-verbaal en andere stukken, te oordelen naar al het buitengewoons dat zich heeft voorgedaan in die periode. Wat aan de basis zou kunnen liggen van deze schaarste, doet hier niets ter zake. Maar tegen de achtergrond van dit gegeven, krijgt zowel het dossiertje over de werking van het G.L./Geraardsbergen als dit aangaande de onderafdeling van het O.F./Geraardsbergen zijn volle gewicht. Wat daarin te lezen staat over machtsmisbruik, willekeur, enz., ligt immers helemaal in de lijn van de bevindingen van kapitein Ganshof. Bovendien roept het op een levendige wijze sommige toestanden voor de geest van diegenen die de ongeluksjaren 1940-1945 en hier meer in het bijzonder de maanden volgend op de Bevrijding, hebben meegeemaakt. Het zou nog tijd vergen voordat er opnieuw rust en waardigheid kwam over onze streek. De eerste kiemen in die richting werden al spoedig teniet gedaan door een nieuwe golf van onrust, ditmaal onder meer gepaard gaande met bomaanslagen. Ook in Geraardsbergen, maar hierover weldra meer in een aparte bijdrage.

Marc VAN TRIMPONT
Donkerstraat 48
9500 Geraardsbergen
mvtger@telenet.be